

Vinix, vinex, vinext Haarlemmermeer

Debat > Tekst: Jelte Boeijsa > Beeld: Rob van Ringelesteijn

In december van dit jaar organiseert de gemeente Haarlemmermeer het symposium Vinix, vinex, vinext. Met drie Vinexwijken binnen haar gemeentegrenzen en een nog een fikse woningbouwopgave voor de boeg is het tijd voor een terugblik op de geboekte resultaten. Bij wijze van voorbeschouwing ging Jelte Boeijsa, auteur van de *Vinex Atlas*, een half jaar na publicatie nog eens kijken bij deze wijken. 'De meest gehoorde kritiek is een gebrek aan stedelijkheid.' Maar de bewoners zijn zeer tevreden.

'Haarlemmermeer-West, toe te voegen aan de woningvoorraad: 13.500 woningen' en 'Zuidtangent, 300 miljoen gulden'. Aldus het Vinex-Uitvoeringsconvenant voor het Stadsgebied Amsterdam van 30 juni 1995. Veel meer woorden worden niet gewijd aan wat later de Vinexwijken Getsewoud, Floriande en Vijfhuizen zouden worden. Ondertekend door drie ministers, drie staatssecretarissen, de gedeputeerde en de Commissaris van de Koningin van Noord-Holland, vier wethouders en een burgemeester. Belangrijk maar vaag, zou je denken. Toch markeerde dit document de feitelijke start van de realisatie van de Vinexopgave, ook in de Haarlemmermeer. In dergelijke overeenkomsten tussen het rijk en de regio's werden de uitgangspunten van de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra per regio vertaald naar praktische afspraken. Dit betrof niet alleen woningen, maar ook kantoorlocaties, nieuwe infrastructuur, bodemsanering, verplaatsing van glastuinbouw en de ontwikkeling van 'nieuwe natuur'. Vanaf het tekenen van de convenanten – taai ambtelijk-juridische contracten waarin voor elk onderdeel de wederzijdse verplichtingen werden opgesomd – waren de provincies en gemeenten verantwoordelijk voor de realisatie; en zij konden hier ook op worden afgerekend. Want tegenover die 13.500 woningen stond ook 92,5 miljoen gulden subsidie.

De kernboodschap van de Vierde Nota Extra was: zoveel mogelijk bouwen in en nabij de bestaande stad. Hierdoor zou de groei van de automobiliteit kunnen worden teruggedrongen, de stedelijke vitaliteit verhoogd en het omringende landschap gespaard. Een rondgang langs de uitleglocaties door Nederland maakt duidelijk dat voor deze aansluiting op de bestaande stad geen uniforme strategie mogelijk was. De lokale en regionale verschillen zijn dermate groot dat een term als 'nabijheid' voor een locatie in het noorden van het land iets totaal anders kan betekenen dan voor een locatie in het dichterbouwde westen. Maar ook in het westen zijn er grote verschillen. Bekend zijn de nieuwe wijken bij de steden, zoals Ypenburg, Vathorst of IJburg. Bij de gemeente Haarlemmermeer heeft de uitbreiding vorm gekregen in drie locaties: Vijfhuizen, Floriande en Getsewoud, los van elkaar, grenzend aan verschillende kernen. Op die manier groeide de gemeente de laatste vijftien jaar van 100.000 naar 142.000 inwoners in 2009.

Getsewoud en Floriande voldoen in een groot aantal opzichten aan het stereotiepe beeld van

Vinexwijken – en aan de stereotiepe kritiek hierop: grote monofunctionele woonwijken met voornamelijk rijtjeshuizen, een beperkt voorzieningenniveau, een gebrekkige aansluiting op het openbaar vervoer en een dichtheid die noch echt stedelijk, noch echt landelijk is. Kortom, een bevestiging van het algemene negatieve beeld van de suburb dat al snel na het verschijnen van de eerste plannen en resultaten opdook in de media. Kritiek die overigens werd gepareerd door uiterst tevreden bewoners. De meest gehoorde kritiek op de vinexwijken is het gebrek aan stedelijkheid. Deels gevoerd door de verwachtingen die spraken uit de Vierde Nota Extra, deels uit afkeer van de buitenwijk zelf, constateerden veel critici dat echte stedelijkheid vrijwel ontbreekt in deze nieuwe buitenwijken. Vaak blijft echter onduidelijk welk soort stedelijkheid men nu precies had verwacht. De vorige generatie uitbreidingswijken bestond toch ook niet uit bruisende centra? En dat deze wijken nog

'Getsewoud en Floriande voldoen in een groot aantal opzichten aan het stereotiepe beeld van Vinexwijken – en aan de stereotiepe kritiek hierop.'

verder van de stad af zouden komen te liggen, was van meet af aan duidelijk; dichterbij was er simpelweg geen plek. Juist een blik op de wijken Floriande en Getsewoud – wijken binnen een agglomeratie met zelf al een nauwelijks stedelijk karakter – werken hier verhelderend.

De hoofdstructuur van Floriande wordt gevormd door een brede weg met ten noordwesten twaalf en ten zuidoosten vijf deelplannen, waaronder het wijkcentrum. Hiertussen ligt een lange groene zone met voorzieningen. De twaalf deelplannen ten noordwesten van deze ontsluitingsweg vormen 'eilanden'. De term is goed gekozen. Niet alleen vanwege het omringende water, maar juist vanwege het geïsoleerde karakter ervan. Met één brug verbonden met de centrale route, vormen de eilanden verschillende maar ieder voor zich besloten binnenwerelden. Op het niveau van de wijk staat de bussluis halverwege de verbindingsweg symbool voor het isolement binnen Floriande. Om sluipverkeer

tegen te gaan is deze als doorgaand ontworpen weg afgesloten voor autoverkeer waardoor het per auto nu ruim een kwartier kost om van eiland 6 naar eiland 7 te komen.

En zo heeft de vaak algemeen en intuïtief geformuleerde kritiek ten aanzien van stedelijkheid in Floriande haar concrete representant gevonden. Floriande is niet gemaakt als onderdeel van de stad, maar dient om een afgesloten, beschermde omgeving te bieden voor haar bewoners. De wijk staat in het teken van afsluiting in plaats van aansluiting en de stijlvol ontworpen bruggen naar de eilanden zijn geen symbool van verbinding, maar van verwijdering. In die zin staan de eilanden van Floriande model voor een generatie woonwijken die – ook in de stedenbouwkundige structuur – zijn gericht op de verwezenlijking van de individuele woonwens, zoals die vanaf de jaren negentig zo centraal is komen te staan.

Op een bepaalde manier geldt dit ook voor Getsewoud. Omringd door een eigen ontsluitingsweg afgeschermd met groenstroken, wordt de directe verbinding met Nieuw Vennep volledig gevormd door infrastructuur. Geen landschappelijke structuur, geen gedeelde voorzieningen. Op één punt verschilt de wijk echter met Floriande en dat maakt de wijk ook meteen uniek in het vinexlandschap: de grote, groene singel in het hart van de wijk. Daar waar in Floriande ieder zich terugtrekt op zijn eigen eiland, schaart in Getsewoud iedereen zich gezamenlijk om de centrale singel. Een vorm van openbaar groen die we niet zo vaak tegenkomen in de Vinexwijken. De vraag is echter wel of deze op iets grotere schaal georganiseerde collectiviteit de wijk nu ook 'stedelijker' maakt in de ogen van de critici. Waarschijnlijk niet. Daarvoor ontbreekt het ook hier aan dichtheid en aan doorgaande wegen die een echte stadsstraat mogen zijn. Zowel in Floriande als in Getsewoud lijkt er weinig te bestaan tussen de randweg en het woonerf.

Informatie

Op 10 december a.s. organiseert de gemeente Haarlemmermeer een vakdebat waarin de productie van de afgelopen 15 jaar (Vinex) kritisch wordt gezien om lessen te trekken voor de komende 15 jaar (gebiedsontwikkeling Westflank). Frénk van der Linden gaat o.a. in gesprek met Hans Alders, Ton Venhoeven, Mariet Schoenmakers, Kok Mulleners, Henk Mulder en de wethouders van de gemeente. Meer informatie volgt via de gemeente Haarlemmermeer of Architectuur Lokaal.